

школи, але й значним композиторським доробком, що охоплює 12 концертів для альту з оркестром, 3 твори концертного плану, 4 альтові сонати, багато альтових мініатюр та більше 60 дуетів для скрипки і альту.

А. Ролла почав писати для альту самобутні концертні твори, використовуючи прийоми гри на струнних інструментах, які були не характерні для альтових творів, а саме — значно розширив діапазон гри (якщо до цього альтисти обмежувались третьою позицією, до «соль» другої октави, то в А. Ролла є приклади гри до «мі» третьої октави), використовував подвійні ноти та акорди, приховані голоси та поліфонію, мелізми, хроматизми, складні ритми та комбіновані штрихи. Саме тому твори композитора включено до переліку обов'язкових на знаних міжнародних музичних змаганнях. Хоча більшість з них досі не надрукована і доступна лише у вигляді рукописів.

Аналіз літератури, присвяченої дослідженню альтового мистецтва, стану музичного мистецтва кінця XVIII — початку XIX ст. свідчить, що інструментальне мистецтво того часу, не було панівним та лише починало своє сходження на вершину, яку воно досягне в епоху Романтизму.

На цей розвиток вплинули такі чинники:

1. Завершення формування конструкцій основних інструментів струнно-смічкової групи.
2. Остаточне формування основних інструментальних жанрів (концерт, соната, симфонія), що надало чіткого уявлення про шляхи їх подальшого розвитку.
3. Переосмислення культурних надбань попередніх епох та створення нової антропоцентричної моделі мислення, що вплинуло і на музичне мистецтво, у якому з огляду на новий світогляд провідними стали інструментальні сольні жанри.

Отже, можна висувати, що положення альту в той час було складним, інструмент зневажали, він не користувався великою популярністю, для нього писали твори тільки представники Мангеймської школи. Тому творча діяльність А. Ролла мала величезне значення для всього альтового мистецтва.

О. В. Савицька

ТВОРЧО-ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ АНСАМБЛЮ НАРОДНОЇ МУЗИКИ «СТОЖАРИ» В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Ансамбль народної музики «Стожари» створено у 2000 р. на кафедрі народних інструментів ХДАК. За 20 років існування змінилося багато поколінь студентів (приблизно 50 учасників), змінився навіть інструментальний склад колективу. Ще з XVI ст. у вертепних виставах брав участь народний інструментальний ансамбль. Склад інструментів ансамблю міг бути різним, але партій повинно було бути три, тому і назву такі ансамблі отримали — «троїсті музики». Для народних ансамблів був притаманний національний колорит, багатство мелізматики, яскраві тембральні барви, оригінальні прийоми гри та звукодобування. Якість виконання залежала від слуху та художнього смаку виконавців. Учасники ансамблю народної музики «Стожари» також наслідують традиції «троїстого музикування».

Інструментарій ансамблю 15 років був незмінним: скрипки, баян, цимбали, сопілка, домра бас, контрабас та ударні. У 2015 р. на зміну скрипковій групі з'явилися бандури — і це змінило тембральну колористику ансамблю повністю. Змінився і стиль написання інструментовок, і навіть репертуарна політика, яка є важливою складовою в роботі колективу та, з одного боку, залежить від вибору керівника, а з іншого — від контингенту учасників ансамблю (від музичних здібностей кожного учасника, від володіння музичними інструментами, від їх музичних смаків). Кожен твір пишеться диференційовано під тих виконавців, які зараз грають у колективі, з урахуванням їхніх індивідуальних здібностей. Саме в цьому полягає специфіка роботи зі студентським колективом, яка складається з наступних аспектів: професійний рівень підготовки; психологічне сумісництво; виховна робота зі студентами.

В основі репертуару колективу як твори композиторів — фундаторів ансамблево-оркестрової традиції української музичної культури, так і сучасних авторів — В. Попадюка, Д. Попічука, І. Міського, А. Матвійчука, А. Гайденка, М. Стецюна, Ю. Алжнева, В. Дмитренка, Є. Дербенка, Ю. Кукузенка, О. Жукова та багатьох інших. Останнім часом з'явилися декілька творів в обробці керівника, аранжувальника та незмінного соліста ансамблю Олександри Савицької — це обробки на теми українських народних пісень «Ти до мене не ходи», «Ой да косарі», «В'язанки на народні теми», у яких інструментування виглядає в формі діалогів між музичними інструментами, що дозволяє потім додавати і візуальні контакти між учасниками під час виконання твору. З'явилися і твори для зовсім непоширеного інструменту, що солює, — домри бас — «Попурі на теми німецьких польок» у 2015 р. та «Lulu&Shaco» у 2019 р. Своєю появою такі твори зобов'язані зацікавленим та творчим, ініціативним студентам — Тарасу Піхулі та Микиті Варакуті.

Творчий контакт педагога і учня — невіддільна частина процесу навчання. Педагог повинен виховувати в учня серйозне ставлення до занять, наполегливість у досягненні мети. Найголовнішим для керівника є виявлення бажання ансамбліста не просто грати в ансамблі і виконувати зауваження викладача, а працювати в «творчій лабораторії „Стожари”», напрямком якої в останні роки стала театралізація музичних творів (яка жодним чином неповинна впливати на якість виконання) — виконувати мізансцени, підкрикувати, підспівувати, пританцювувати, редагувати партії (привносити щось своє), вивчати додаткові інструменти, писати інструментовки.

Колектив-лауреат міжнародних фестивалів «Райдужний світ народних мелодій» (2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2010, 2011, 2012, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019), «Хотмизька осінь» (2003), «Іспанське літо» (2004, 2008 у складі театру танцю «Заповіт» ХДАК), «Світ цимбалів» (2010, 2011, 2012, 2015, 2017), «Талиця» (2014), X міжнародного фестивалю польської культури (2014), міжнародного конкурсу «Самородки» (I премія 2011 р., II премія 2010 р., III премія 2009 р.), Всеукраїнського конкурсу «Слобожанський вернісаж» (I премія 2008 р.), гран-прі III Всеукраїнського конкурсу «Арт-Домінанта» (2015), V та VI міжнародного конкурсу «Арт-Домінанта» (II премія 2017 р., I премія 2018 р.), фестивалю «День вишиванки» (2017), VI та VII міжнародного конкурсу-фестивалю «DanceSongFest-2017» (I премія, гран-прі (2018),

IX міжнародного фестивалю «Tulum-music-fest» (Туреччина-2018), гран-прі VI Всеукраїнського конкурсу «Волинська гуковиця» (Луцьк-2019).

Ансамбль «Стожари» реалізує свою діяльність і у творчих проектах колективів ХДАК: у 2001 р. — вистава «Лісова пісня» Лесі Українки, в 2007 — фольклорна вистава «Весна прийшла», у 2014 р. — «Як у нас на Україні», в 2016 — спектакль «Доленосні нитки»; у 2004 та 2008 створені концертні програми з театром танцю «Заповіт»; спільні творчі проекти з фольклористичним гуртом «Фарби»; а також іншими творчими колективами: ансамблем танцю «Червона калина», хорами «Джерело» та «Світанок». Колектив має записи на телебаченні (Севастополь, Харків).

Ансамбль народної музики «Стожари» кафедри народних інструментів вже 20 років є чинною творчою одиницею ХДАК.

Н. В. Мельник

АНСАМБЛЬ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ «ПОСІПАКИ»: ТВОРЧЕ КРЕДО ТА ВИКОНАВСЬКИЙ РЕПЕРТУАР

Серед розмаїття студентських виконавських колективів у сучасному українському музичному просторі важко знайти із такою творчою назвою та яскравою біографією як ансамбль народних інструментів «Посіпаки» Харківської державної академії культури. Вже в самій назві закодоване його творче кредо — образ жартівливих музикантів-витівників, які створюють власний та популяризують сучасний український народно-інструментальний репертуар на професійній сцені.

У творчому здобутку ансамблю оригінальні авторські твори відомих українських та зарубіжних композиторів, самотутні та креативні обробки й аранжування популярних естрадних пісень-шлягерів, танцювальних жанрів тощо. Окрасою виконавського репертуару є оригінальні аранжування та обробки творів харківських композиторів, зокрема, музика до вистави «Мина Мазайло» (за п'єсою М. Куліша) Ігоря Гайденка, «Звичайний шлягер» Олександра Глотова та ін. Жанрове коло репертуару ансамблю охоплює фольклорний, камерно-академічний, естрадно-джазовий напрями. Так, серед оригінальних обробок в репертуарному фонді ансамблю «Посіпаки» є шлягерні композиції на пісні А. Лорак, гурту «Мандри», на танцювальні жанри танго, чардаш тощо. Наполегливо працюючи сучасний репертуар, учасники ансамблю впевнено зачаровують слухачку аудиторію своїм артистизмом, яскравою сценічною образністю та захопленістю виконання своїх партій.

Варто зазначити, що залучення до репертуару українського фольклору, їх органічне поєднання, осучаснення естрадно-джазовою стилістикою є вагомим чинником художньо-естетичного виховання молодих музикантів, оскільки активізуються їх творчі здібності та ініціативність.

Чималу кількість оригінальних обробок та аранжувань було створено керівником ансамблю — лауреатом міжнародних та всеукраїнських конкурсів, викладачем кафедри народних інструментів Надією Мельник. Вона є активним регулятором комунікативного діалогу у творчому процесі між учасниками інструментально-ансамблевого колективу.